

UN SPIRIT MEREU TÂNĂR, CONECTAT LA PROBLEMELE LUMII ACTUALE

LORENA STUPARU*

Aceasta este senzația tonică pe care o transmite prezența în spațiul public a academicianului Mircea Malița, prin cărțile publicate, prin opiniile și atitudinile prezentate în cadrul conferințelor, dezbaterilor și lansărilor de carte la care domnia sa participă cu toată sollicitudinea.

Pentru a argumenta această afirmație, am să mă refer mai întâi la una dintre cele mai noi cărți ale academicianului Mircea Malița, și anume *XXI: Totul pe scurt* (București, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale, 2015). Sub acest titlu sugestiv, Mircea Malița propune subiecte foarte actuale tratate într-un stil eseistic atrăgător, purtând un mesaj umanist și pacifist ca mărturie a unei conștiințe responsabile. Incursiunea în lumea globală de azi are drept repere fenomene naturale și istorice, sociale și politice, culturale și științifice a căror amprentare specifică începutului de secol XXI este observată și expusă în cele 32 de capitole ale cărții scurte ca întindere, dar consistente ca informație și intensitate filosofică. Astfel, cititorul este invitat să mediteze asupra dialecticii haosului și ordinii mundane, asupra complexității în știință și în viața de zi cu zi, în special în viața internațională din ce în ce mai complexă nu numai datorită multitudinii actorilor, dar și din cauza situațiilor schimbătoare.

Cele 32 de noțiuni care structurează lucrarea sunt definiții pentru moștenirile și mutațiile culturale, științifice, sociale, politice și geopolitice ale acestui nou început de secol. Prima noțiune adusă în discuție vine și cu o interogație asupra haosului. Departe de a fi haotică (nici în natură, nici în cultură, nici în istorie și politică), potrivit viziunii lui Mircea Malița „Lumea, așa cum e, este o lume a ordinii“ (p. 9), iar principiul acestei ordini este rațiunea umană care se regăsește deopotrivă în viața științifică și în viața politică.

Noțiunile a căror încărcătură semantică surprinde complexitatea fenomenelor începutului de secol XXI exprimă de fapt principiul ordinii care guvernează deopotrivă lumea naturii și lumea vieții, iar aceasta din urmă se bucură de o ordine aparte, în ciuda haosului aparent.

În acest sens, complexitatea (al doilea termen analizat în carte) vine să schimbe modul tradițional de gândire al oamenilor în știință și în viața de zi cu zi.

* Cercetător științific gradul III Dr., Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române. Email: valeriastuparu@yahoo.com
Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XIV, 1, pp. 81–88, București, 2017.

Privitor la problemele civilizației și ale culturilor, Mircea Malița reiterează opinia lui Paul Ricoeur potrivit căreia civilizația este unică și „se dezvoltă cu un ritm infinit mai mare decât cel al culturilor, care sunt tradiționale și statice“ (p. 12). Acestea din urmă sunt multiple (10.000 de culturi, față de 195 de țări) și cu toate că se intersectează, nu se substituie una alteia, de vreme ce „menirea principală a unei culturi este să dea pecetea identității indivizilor“ (p. 14). De aceea, constată autorul lucrării *XXI: Totul pe scurt*, „cultura a rămas o enigmă în vocabular“ (p. 15), în ciuda celor 164 de definiții care nu dau niciuna un răspuns convingător și cu atât mai mult la acest început de secol în care conflictul civilizațiilor și reîmpărțirea sferelor de influență obligă la descoperirea unor noi paradigme. Acesta este un capitol cu adevărat fascinant pentru cei interesați de problematizarea relațiilor dintre cultură, civilizație și identitate, deopotrivă la nivel individual și colectiv, la nivel național și global.

Ordinea lumii este asigurată și cu ajutorul „ritmurilor“, senzația pe care o dau acestea fiind aceea de ordine, disciplină și unitate, fiind „reconfortante pentru public, care se simte în siguranță“ (p. 17). Ritmurile nu se regăsesc numai în artă, în natură și în viața cotidiană, dar și în materie de dezvoltare economică, unde exprimă „procentul cu care Produsul Național Brut, măsura globală a economiei unei țări, crește anual“ (p. 20).

O trăsătură caracteristică a lumii de astăzi analizată în carte este emergența, în acest sens exemplul cel mai elocvent fiind „aparitia pe harta geografică și economică a statelor emergente.“ (p. 22).

Cât privește diplomația, aceasta este în relațiile internaționale expresia practică a înțelegerii – opusă conflictului, „arta și priceperea negocierii“, iar omenirea are nevoie de diplomați „într-un moment în care se pare că mitul forței predomină, când războaiele nu pot fi oprite sau eliminate, când citești cât se cheltuiește pentru înarmări și câtă propagandă este consumată pentru a răspândi ura și disperarea“ (p. 29). (Aici, lucrarea *XXI: Totul pe scurt* se deschide pentru cititorul pasionat și spre timpul istoric trecut, ducându-ne cu gândul la un concept al diplomației culturale așa cum era înțeleasă, de exemplu, de Mircea Eliade în perioada interbelică – ceea ce arată deopotrivă perenitatea valorilor susținute de Mircea Malița și actualitatea ideilor eliadești).

Noțiunea de echilibrare este finalmente un imperativ, în contextul în care la întrebarea privind existența „imperiilor“ în lumea contemporană autorul găsește în programul expansiunii continue a Uniunii Europene o caracteristică imperialistă: „nu statele mari înghit pe cele mici, ci uniunile lor federaliste“ (p. 37).

Cum în politică mitul este prezent în discursuri, în special în perioada campaniilor electorale, Mircea Malița consideră că acesta „ușurează înțelegerea unei probleme, dar în mod sigur alterează soluția căutată“ (p. 40).

„Extremismul“ amplifică starea conflictuală a lumii noastre agitate, în care nu este simplu, constată autorul, să clasifici statele lumii după criteriul „cei mari, cei mici“. Căci după mărimea suprafeței, primele cinci țări sunt Rusia, Canada, SUA, China și Brazilia. Dar după populație, China, India, SUA, Indonezia și Brazilia. Când se ia în calcul puterea economică (după PIB), primele cinci state

sunt SUA, China, India, Japonia și Germania (p. 34). Dacă se adaugă și alte criterii, se ajunge la concluzia că însăși această împărțire este un mit.

În „problema generațiilor“, după o sugestivă caracterizare a generației revolute a anilor '60, Mircea Malița, comprehensiv, recomandă tineretului de azi atât de asaltat de modele și noutăți dar și dezamăgit de dificultatea posibilității de a se afirma la noi în țară, cât și de „o Europă în derivă“ – „să știe că peste tot mustesc schimbarea și neprevăzuta noutate“ (p. 50). De aceea, atunci când „învățarea individuală și programul personal vor câștiga teren, formarea tineretului va înflori odată cu noul elan al dezvoltării întregii societăți“ (p. 54). Ca „ziua de mâine“ (o altă noțiune obsedantă a acestui timp) să nu ne prindă descoperiți, se recomandă celor tineri: „Întăriți capacitatea voastră de a supraviețui!“, căci „Cei care au trecut de atâtea ori examenul, se simt vaccinați. Dar se va munci mult și vor fi lupte de supraviețuire“ (p. 57). Și aceasta pentru că „războiul“, „religiile“, „memoria scurtă“, „doctrinile“ îndreaptă omenirea către o „eră nouă“. Astfel, „sunt circulate filozofii și doctrine dizolvante, nihiliste sau catastrofice a căror principală virtute este de a nega conceptul de stat, ca pe un lucru demodat și corupt“. Deși publicul consumă această otrăvită literatură, totuși, „populația“ (conceptul cu numărul XXI în carte) așteaptă ca statul să intre în drepturile și calitățile ce i s-au furat, pentru că numai astfel poate trăi mai bine „și în mai bună siguranță pentru că a putut îngenunchea farsorii și pe cei necinstiți“ (p. 74).

Consecința unei astfel de evoluții cu adevărat democratice este lichidarea „inegalității“. Privitor la problema filosofică a „timpului și spațiului“, revoluția tehnologică a făcut ca timpul să se reducă, iar distanțele pur și simplu să dispară: „Globul mare al pământului a fost înlocuit de unul miniatural pe care îl port în buzunarul hainei sau îl țin pe masa de lucru“ (p. 83). În era Google Earth și a informaticii, „știința“ face din ce în ce mai accesibil „infinitele mare“. Astfel, s-a produs nu numai „internaționalizarea explorării spațiului“, dar și privatizarea acestuia: „Numeroase persoane sunt doritoare să zboare în spațiu. (...) În era noastră tehnologică nu este greu ca o persoană privată să construiască o rachetă și să o trimită în sus. Ultima inițiativă care se ocupă de Marte, aparține unui amator atras de planetele din sistemul nostru solar“ (p. 95). Pe de altă parte, și nanotehnologiile s-au dezvoltat, iar astăzi omul „zboară în spațiul extraatmosferic și coboară în adâncul celulelor sale“ (p. 98) (acest aspect fiind tratat în capitoul intitulat „NANO“).

„Tehnologia“, „apa“, „energia“, „resursele naturii“, „consumismul“, „jocul“ (nu atât în sensul consacrat al activității ludice gratuite, cât în sens matematic, bancar, medical) sunt alte probleme ale lumii de zi. Cu toate acestea, în cartea de față, fiecare problemă este cercetată cu speranța unei soluții: „Omul de rând, pacientul, intuiește faptul că însăși viața este un joc, cu reguli aspre, cu un sfârșit inevitabil“, dar caută „cu firavele lui resurse să culeagă cât mai multe împliniri și satisfacții“ (p. 113).

XXI: Totul pe scurt de Mircea Malița pare o demonstrație a faptului că în ciuda catastrofelor, crizelor, haosului și nedreptății, aceasta este totuși cea mai bună dintre lumile posibile, cel puțin în aspectele esențiale.

Lumea vieții văzută de academicianul Mircea Malița și cuprinsă într-o privire concentrată în lucrarea de față se deschide cu o întrebare majoră: „Este lumea haotică?”. În natură, arată autorul, haosul înseamnă „un fenomen (...) în care o cauză mică și neglijată are un efect uriaș, mare, contagios“. Dar chiar și aici „totul se leagă, chiar la distanțe mari, chiar dacă nu apare linia ce unește două puncte“ și acest lucru este cu atât mai adevărat la nivelul lumii politice construite de om: „Este o lume a statelor având constituții și legi, norme și reglementări“. În ciuda unor vizibile disfuncțiuni, „Lumea fabrică ordine, așa cum brutăriile fac pâine“ (p. 8).

Cartografiind noțiuni din aria științei și culturii, pe de o parte, iar pe de alta din zona socialului, politicului și geopoliticului, lucrarea poate fi considerată un mic dicționar al problemelor timpului nostru, redactat într-un limbaj de o elegantă simplitate care concentrează o informație bogată și diversă, expresie a capacității de a discerne esențialul în urma unei impresionante experiențe științifice și umane de o viață.

De la fiecare noțiune din această carte ar putea porni o nouă construcție: este una dintre virtuțile cărții de față, faptul de a pune pe gânduri, impulsivând dorința de a cerceta, imaginația și spiritul euristic.

La capătul lecturii, în ciuda dramelor care se petrec zi de zi, ca și cum, cu expresia lui Domencah, drama a părăsit scena pentru a intra în cotidian (asta și pentru că prea adesea reprezentațiile teatrale actuale sunt pe gustul unui public care ignoră valorile morale) rămâi cu o senzație de optimism.

Cum s-a întâmplat și atunci când am avut bucuria de a participa la lansarea altei cărți importante scrise de Mircea Malița, unde vorbitorii s-au întrecut în a arăta cât de prezent este academicianul în lumea vieții actuale și să sublinieze că în calitate de autor are ceva important de spus despre ea, că își asumă responsabilitatea unui mesaj.

Iar acesta este al doilea argument al ipotezei articolului de față.

Este vorba despre lansarea volumului *Cold War Diplomacy*¹, eveniment care a avut loc acum trei ani, dar care mi-a lăsat o impresie puternică, așa încât, acum, la momentul aniversar, restitui câteva din însemnările de atunci spre a ilustra personalitatea complexă a academicianului Mircea Malița.

Așadar, e data de 8 iulie 2014. În Salonul „Carol“ al Bibliotecii Universitare Centrale din București, a avut loc lansarea volumului academicianului Mircea Malița, *Cold War Diplomacy*, apărută în Statele Unite ale Americii. Evenimentul organizat de Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române (ISPRI), în parteneriat cu Club România și Postul de știri Digi 24 s-a bucurat de prezența a numeroși participanți care au urmărit cu interes prezentările invitaților la dezbateră-evocare: Mugur Isărescu, Guvernatorul Băncii Naționale; Remus Pricopie, Ministrul Educației Naționale; Emil Hurezeanu, relizator Digi 24, Membru în Colegiul Director al Fundației Universitare a Mării Negre; Prof.

¹ *Cold War Diplomacy: A Romanian diplomat's memoirs Paperback* – May 14, 2014 by Mircea Malitza (Author), Adrian George Sahlean (Translator), Dan Dimancescu (Preface).

Univ. Dr. Dan Dungaciu, directorul Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române – alături de Academicianul Mircea Malița.

Prezentările au fost deschise de Dan Dungaciu care a caracterizat de la bun început acest eveniment ca fiind „realmente de excepție“, generat de apariția în SUA a cărții despre războiul rece care adună personalități de marcă ale spațiului public românesc: reprezentanți ai Academiei Române, ai diplomației, ai finanțelor. Totodată directorul ISPRI a menționat că în cadrul acestei lansări „autograful este virtual“ deoarece lucrarea apărută în SUA nu a beneficiat de traducere românească, dar „facem tot posibilul pentru cei care doresc să o achiziționeze“.

Considerând că prezentatorii cărții „sunt oameni care nu mai au nevoie de prezentări“, Dan Dungaciu i-a dat cuvântul domnului Mugur Isărescu care după ce a salutat în cuvinte calde² prezența autorului în sală, evocând legătura mai veche cu domnul Malița, a subliniat cele două merite principale ale cărții în opinia sa, și anume: „ne furnizează informații de la sursă“; „această carte face dreptate pentru o perioadă în care diplomația românească a fost activă în anii '60 și o parte din anii '70“ în care România a avut diplomați de foarte bună calitate care au demonstrat că „se pot juca roluri și de către țări mici“. Mai mult, a continuat Mugur Isărescu, anii aceia au demonstrat că în competiția internațională, pentru o țară este pură decizie ceea ce poate să o salveze, apreciind că Anexele din carte sunt de o certă importanță fiindcă arată reacția diplomaților din anii respectivi. „Într-un fel cartea e un fel de a spune, un fel de a face să se afle că România a contribuit la menținerea echilibrului lumii și este demnă de a fi citită“ mai ales că „pentru cei din generația nouă această carte are chiar unele noutăți“, remarcabil fiind că, datorită felului în care sunt spuse – „lucrurile știute apar într-o altă lumină“, drept pentru care „ar fi foarte bine să fie tradusă în limba română“.

Dl. ministru Pricopie a mărturisit că deși nu este specialist în geopolitică și nu se pricepe la detaliile din carte, a acceptat să vorbească pentru că este o onoare să poată participa la un astfel de eveniment. Remus Pricopie consideră că sunt lecții care trebuie reținute dincolo de carte, iar între acestea cea mai importantă este că dacă „s-a cultivat ideea că tot ce s-a întâmplat în perioada comunistă în România este rău și trebuie uitat“ și uneori „trebuie să ne spună arhivele secrete ale Israelului ce rol a avut România pe scena internațională“, totuși „nu putem șterge 50 de ani din istoria României“, ci „trebuie să selectăm și să decantăm ce a fost bun“. Vorbitorul a accentuat de asemenea meritul cărții care deși se adresează specialiștilor, va avea impact la nivelul tinerei generații.

Recomandându-se drept „o cunoștință dinspre mine, spre domnia-sa“ căreia îi datorează învățarea unor limbi străine occidentale reintroduse în Programul școlar în anii în care domnul Malița ca Ministru al Învățământului a avut o contribuție majoră la programul de liberalizare, și pornind de la premisa că atunci „când e vorba de reflexie asupra intereselor naționale, este important să subliniem continuitatea“, Dl. Emil Hurezeanu amintește că Mircea Malița la sfârșitul anilor '40 îl întâlnește la Paris pe André Breton în contextul în care „epoca răz-

² „Domnule profesor, bine v-am regăsit! În invitație se spune că sunteți onorat, dar onoarea este de partea mea. Sunt și emoționat“.

boiului a fost aceea a comunismului sufletesc“, o perioadă în care „punțile intelectuale se întăresc“. Prin toată activitatea sa, este de părere Emil Hurezeanu, Mircea Malița a contribuit la menținerea păcii mondiale „de la cel mai înalt nivel al diplomației și al asistării interesului național“. Mergând pe ideea continuității, pentru a realiza un portret cât mai fidel al personalității academicianului de acum, Emil Hurezeanu a arătat că dincolo de eseurile inteligente din anii '70, dincolo de diplomație și de expertiză în domeniul matematicii (fiind prețuit de Dan Barbilian, Imre Tóth, Solomon Marcus care îl considerau unul dintre cei mai străluciți matematicieni) – Mircea Malița „a asistat la facerea lumilor“. Astfel, el este primul reprezentant la delegația ONU în 1960 (Consilier al Misiunii Permanente a României la Națiunile Unite în intervalul 1956-1961, Reprezentantul României la Comisia de Dezarmare a Națiunilor Unite de la Geneva în anii 1960-1982), Ministru Adjunct al Afacerilor Externe (1962-1970), Ministru al Educației (în anii 1970-1980, când „era filmat cu geanta diplomat neagră, încadrat de elevi“), Consilier Prezidențial al lui Ceaușescu pentru Afaceri Externe (1973-1980), Ambasador în Elveția și la Națiunile Unite, la Geneva (1980-1982), Ambasador în SUA (1982-1985), Profesor de Matematică la Universitatea din București (1985-1990), Profesor de Relații Internaționale la Universitatea de Studii Economice din București (2000-2011), Membru al Academiei Române și al mai multor organizații internaționale și autor a peste 50 de cărți despre relațiile internaționale, educație, modele matematice pentru științele sociale și eseuri. Emil Hurezeanu accentuează că după 1982 Mircea Malița este „ecou și interfață a Ambasadei Române în SUA“, în anii aceia când „România era în cădere liberă“ deoarece „se dereglase capitalul de bun simț și subtilitate care funcționase până atunci“. După Emil Hurezeanu, academicianul Malița este „nu un neomoralist, ci un moralist al interesului național“, iar lecția amplă pe care o susține poate fi rezumată în aceea că „o țară mică, cu resurse medii, cu o istorie frământată, cu oameni interesați este nevoită să recurgă la situația supraviețuirii“ în relațiile internaționale nu sub semnul disjunctiv „sau-sau“, ci „și-și“, nu sub puterea celor trecătoare, ci a efortului constant de bună credință al facilitării și al concilierii. Pe de altă parte, „în această perioadă în care România începe să-și dezvolte noi strategii, specialiștii vor fi încântați să citească o carte care îl pune pe autor la egalitate cu specialiștii anglofoni“. Chiar și metoda autorului român este asemănătoare cu a acestora, apreciază Emil Hurezeanu referitor la această lucrare care vorbește nu atât despre coexistența pașnică, ce ar fi presupus întărirea sistemelor antagonice (o stare de nesiguranță prin amenințarea globală) – ci despre construirea normalității pe relația de interdependență a păcii, pe sistemul terțului inclus. În acest sens, „Mircea Malița este unul dintre principalii artizani ai neproliferării nucleare“, iar „cartea va avea importanță majoră pentru studiul problemei crizei rachetelor din Cuba și asupra momentului invaziei Cehoslovaciei din 1968, a relației americano-chineze“. Pe lângă acestea, „una dintre preocupările autorului este de a vorbi despre lumea românească de dinaintea revoluției din 1989“ și „pentru că este nevoie de cunoaștere împrăștiată, chiar dacă ține de trecut“ se poate spune că „e și un miracol această carte, pentru că este dovada unei existențe ultraparadoxale în timpul comunismului“. În finalul prezentării

sale, Emil Hurezeanu a arătat că „acest om inteligent joacă rolul reconciliatorului care facilitează“, care ne convinge că „trebuie să avem o cunoaștere mai pătrunzătoare, vrem nu vrem, pornind dintr-un sistem pe care l-am disprețuit“. O dovadă de „funcționare în condiții ostile cu un patos extraordinar“ stă în simplul fapt că „România are un contur pe harta Europei și aniversează ca învingătoare împlinirea a 100 de ani de la primul război mondial“. În concluzia lui Emil Hurezeanu, „Malița este un cronicar al interesului național care nu are voie să dispere. Se simte faptul că a participat cu mintea lui la obținerea succesului național“. Cartea ar trebui să devină un manual pentru diplomație, ceea ce ar face posibil „să aducem săgețile viitorului înapoi, să le păstrăm. Săgețile viitorului care pot fi folosite pentru prezent“.

Dan Dungaciu consideră că „mai mult decât o carte cel puțin nouă“, la această întâlnire este vorba de o lucrare în care este expusă o teorie foarte sistematică a ceea ce a însemnat războiul rece. După directorul ISPRI, motto-ul „Eu nu conving pe nimeni, eu demonstrez“ sugerează și o metodologie în sensul că metoda cărții seamănă cu *Tratatul* lui Vilfredo Pareto. „Și anume, pe 1000 de pagini, nu spune nimic teoretic. Povestește fapte. Ca la sfârșit să vedem cum stau lucrurile de fapt. Ideea finală a acestei cărți este că după decriptarea faptelor ca fapte – ce credem și ce știm despre războiul rece nu e adevărat“. Astfel, „Mircea Malița își transfigurează propria experiență într-un plan de hermeneutică“. Dan Dungaciu a mai remarcat că atunci când ajunge în final, autorul citează cărți care pleacă de la ipoteza că războiul rece este asociat cu lumea intereselor conflictuale dintre sisteme diferite și face acest lucru tocmai pentru a spune: „Din ce am văzut eu, lucrurile nu stau așa. Să întoarcem piramida și să vedem ce s-a întâmplat. Criza rachetelor nu este reprezentativă pentru războiul rece. Aceasta este dezoglundirea acelei evoluții. Pentru că, criza rachetelor de fapt a început foarte tumultuos. Nu conflictul stă la baza ei, ci actele care au fundamentat activitatea celor două puteri. Dar fiecare erau atenți să nu sară peste limite. Sunt exemple semnificative și bine culese. Capătă importanță anumite instituții prin care înțelegerea funcționa. Nu a fost niciun război – este concluzia celor care citesc telegramele“. Mai departe, Dan Dungaciu subliniază încă o dată că „experiențele personale capătă rol hermeneutic din perspectiva lui Mircea Malița“. Și aceasta fiindcă „pornind de la fapte, prin metoda inducției, domnia-sa ajunge la o teorie și apoi aplică metoda deducției ca să se înțeleagă matricea“. În opinia vorbitorului, interesul pe care îl prezintă acest exercițiu științific constă în aceea că „ne permite să vedem că faptele spun altceva, chiar dacă ar fi trebuit să apară un conflict“, iar aici intră în joc și teoria primei lovituri și contribuția la redeschiderea problematicii Acordului de la Helsinki. După Dan Dungaciu „din această carte reiese că războiul rece era o chestiune mult mai reglementată decât teoriile neocontractualiste“. Aceasta „este de asemenea o demonstrație despre ceea ce ar trebui făcut în continuare. Despre viitor și despre studiul viitorului“.

În luarea de cuvânt, invitatul special și autorul cărții aflate în dezbatere, Mircea Malița, își exprimă mai întâi bucuria revederii unor cunoscuți printre virtualii cititori: „Văd fețe prietenoase de vechi colaboratori și îmi vine să le spun: de voi se vorbește în fabulă! Vă simt vizați în lucrurile care se spun în cartea pentru

care ați muncit asiduu“. Aprecierilor elogioase, domnul academician Malița le răspunde „cum a răspuns Titulescu unei aprecieri: Nu-mi revendic niciun merit. Căci nu poate fi merit să lucrezi din toată inima pentru țară. Clădirea României face parte din munca mea“. Totodată, autorul confirmă metodele și explicațiile trăite, iar în ceea ce privește elucidarea experiențelor trăite – „este vorba mai curând despre confirmări târzii, care te surprind plăcut, cum a fost aceea cu contribuția la Convenția Europeană“. Autorul își recomandă cartea drept „o istorie a războiului rece nu de dragul istoriei, ci al prezenței României, despre ce a trăit și cum a fost foarte activă pe plan internațional“. După ce schițează cum din punctul de vedere al multora, la un moment dat, principiile de conducere a Războiului Rece au fost: 1. În primul rând, războiul rece nu se reduce la arma nucleară. 2. Se evită conflictul deschis. 3. Ne intensificăm prezența în spațiul celuilalt – academicianul Mircea Malița realizează o relevantă comparație între scrierea istoriei de către un diplomat și de către un istoric. Astfel aflăm că un diplomat are voie să scrie despre acordul tăcut pe care îl deduce dincolo de experiența vizibilă verificabilă, pe când un istoric este prizonierul textelor. Diplomatul evită lucrurile scrise și caută lucrurile care nu s-au publicat niciodată. Cu alte cuvinte, rolul lui este de mărturisitor, nu de arhivar sau analist de texte. Iar acestea pot fi restabilite și reconstituite printr-o verificare simplă a existenței lor. Altfel spus, „nu au fost scrise, dar sunt reale. Ne conducem după o construcție mentală care depășește textul scris“. Întrebarea care rămâne, după autor, este următoarea: Dacă a fost urmat de un acord de pace, de ce îi mai spunem «război rece»? După părerea sa, „ar trebui să-i spunem perioada unui acord care a durat 40 de ani“ căci războiul rece „s-a desfășurat pașnic, fără război, iar perioada de 5 ani dinaintea războiului (anii '45-'50) neglijată de istorie a fost sediul unui război european îngrozitor. Dar nu s-a scris despre el“.

În încheiere, Mircea Malița declară: „Cartea aceasta propune un tip de cercetare care construiește cu lucrurile care nu s-au spus și nu s-au scris. Este vorba totodată despre experiența unei țări care a putut să fie activă, cu obsesia vie a independenței. Este o problemă veche. Ilumiștii susțineau că individul trebuie să fie independent. În planul statelor, un stat este independent atunci când face ce crede el, conform intereselor lui, fără să țină cont de ceilalți“.

Toate cele prezentate cu această ocazie stârnesc curiozitatea și dorința de a citi această carte originală de memorii ale unui remarcabil intelectual și diplomat român despre războiul rece.

Un om cu acces la marile idei care dau demnitate și sens vieții, într-o lume din ce în ce mai înclinată spre conflict și dezechilibru. Un spirit deschis și înalt, într-o lume care tinde spre închidere și spre uitarea principiilor morale.